

MONITORING A ZLEPŠENIE OCHRANY BIOTOPOV A DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU NA SLOVENSKU PROSTREDNÍCTVOM SÚSTAVY CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ NATURA 2000

MONITORING AND IMPROVEMENT OF PROTECTION OF HABITATS AND SPECIES OF COMMUNITY INTEREST IN THE NATURA 2000 NETWORK IN SLOVAKIA

Ján ČERNECKÝ^{1,2}, Andrej SAXA¹, Jana ČULÁKOVÁ¹, Peter GAJDOŠ³

¹ Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Tajovského 28B, SK-974 01 Banská Bystrica;
jan.cernecky@sopsr.sk, andrej.saxa@sopsr.sk, jana.culakova@sopsr.sk;

² Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Trieda A. Hlinku 1, 949 74, Nitra; jcernecky@ukf.sk;

³ Ústav krajinnej ekológie SAV, Bratislava, Pobočka Nitra, Akademická 2, SK-949 01 Nitra;
nrukgajd@savba.sk;

Abstract

Authors prepared the information regarding 169 new sites of community importance (SCIs) in the Slovak Republic, the process of the preparation, negotiation with stakeholders and present the map and the list of the newly approved protected sites. The total area of new SCIs is 31 656 hectares. In addition in the article there is actual information regarding the results of monitoring of habitats and species of Community interest. Since the year 2013 complex systematic monitoring started and more than 300 experts collected the field data on more than 10 000 monitoring plots. All data collected assess the conservation status on locality level and were synthesized into the overview on national level.

Key words: Natura 2000, monitoring, reporting

Úvod

V roku 1992 sa vtedajšie členské štáty Európskej únie (EÚ) dohodli, že budú chrániť najvzácnejšiu faunu a flóru Európy spoločne, podľa jednotných kritérií. Vznikla Smernica Rady č. 92/43/EHS z 22. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Smernica o biotopoch). Hlavným poslaním Smernice o biotopoch je udržanie, prípadne zlepšenie stavu európsky významných biotopov a populácii významných druhov rastlín a živočíchov (vymenované sú v jej prílohách). Tieto druhy a biotopy musia byť systematicky monitorované a členský štát EÚ podáva o ich stave Európskej komisii (EK) pravidelné správy (reporting). Smernica zaväzuje členské štáty EÚ zabezpečiť ich zachovanie vyhlásením území európskeho významu (ÚEV) pre biotopy a druhy uvedené v jej prílohách č. 1 a 2. Európska komisia posudzuje národné zoznamy týchto území a hodnotí dostatočnosť ich vymedzenia pre každý druh a biotop osobitne. Slovenská republika (SR) predložila národný zoznam ÚEV v roku 2004 a jeho prvé doplnenie v roku 2011. Vzhľadom na pretrvávajúce výhrady EK vo vymedzení chránených území, zaslala SR v roku 2017 Európskej komisii druhé doplnenie národného zoznamu ÚEV.

Ciel', materiál a metodika

Príprava nových území európskeho významu (ÚEV)

Prípravou a návrhom druhého doplnenia národného zoznamu ÚEV poverilo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) Štátnu ochranu prírody Slovenskej republiky (ŠOP SR). Pri výbere nových ÚEV boli brané do úvahy predovšetkým závery EK. Tie definovali typy biotopov a druhov, pre ktoré nebol národný zoznam ÚEV dostatočný.

Na rokovaníach k dostatočnosti ÚEV sú prítomní zástupcovia EK a jej odbornej organizácie, príslušných členských štátov EÚ, nezávislí experti, mimovládne organizácie a predstavitelia vlastníkov pozemkov. Úplnosť národného zoznamu ÚEV sa hodnotí pre každý druh a biotop európskeho významu samostatne z hľadiska 3 kritérií:

- kvantita (do ÚEV má byť zahrnutých minimálne 60 % národnej populácie prioritných druhov alebo výskytu prioritných biotopov a 20 – 60 % národnej populácie neprioritných druhov alebo výskytu neprioritných biotopov),
- kvalita (do ÚEV majú byť zahrnuté najlepšie lokality pre daný biotop alebo druh, tzv. TOP lokality) a
- koherencia (t. j. celková spojitosť ÚEV pre konkrétny biotop/druh bez geografických medzier medzi ÚEV v rámci Slovenska, ale aj v prepojení na ÚEV za hranicami SR).

Na základe týchto záverov a dostupných údajov boli pre jednotlivé druhy a biotopy identifikované vhodné lokality, ktoré boli následne overované v teréne. Po preverení nasledoval výber najvhodnejších lokalít a analýza dostatočnosti splnenia požiadaviek EK. Po príprave prvotného zoznamu nasledoval proces úpravy hraníc na parcelný stav a identifikácia vlastnícko-užívateľských vzťahov. Najnáročnejšou časťou bolo samotné prerokovanie návrhu s dotknutými vlastníkmi a užívateľmi pozemkov.

Monitoring a použité metódy

Základným princípom monitoringu je zber dát týkajúcich sa stavu jednotlivých druhov a biotopov priamo v teréne pri použití štandardizovaných metód a jednoznačne vyčlenených plochách, tzv. trvalých monitorovacích lokalitách (TML). Uvedeným princípom sa monitoring odlišuje od klasického mapovania v teréne. Z európskej smernice o biotopoch vyplýva záväzok starostlivosti o územia Natura 2000 (predovšetkým článok 6 Smernice o biotopoch), ako aj tzv. druhová ochrana pre vybrané druhy rastlín a živočíchov (články 12 - 16 Smernice o biotopoch). Dôležitým je článok 11, v ktorom sa uvádza povinnosť monitorovania stavu biotopov a druhov uvedených v prílohách Smernice (ČERNECKÝ 2015)

Monitoring v teréne vykonávalo viac ako 300 expertov na základe jednotných metodík monitoringu biotopov a druhov európskeho významu (SAXA et al. 2015). Výber TML bol vykonaný náhodne v kombinácii s podmienkami rozšírenia jednotlivých druhov a biotopov. Pri výbere TML rozhodovali najmä parametre minimálneho počtu TML (pri výskyte druhu/biotopu na menej ako 50 lokalitách sa všetky stali TML), rovnomernej distribúcie (každý orografický celok) a nadmorskej výšky (každá výšková úroveň). Do úvahy neboli brané rozdielnosti vo výskyte v chránených územiach a mimo nich, aby boli zachytené všetky typy lokalít, vrátane degradovaných.

Výsledky

Druhé doplnenie národného zoznamu území európskeho významu v SR

Výsledkom dlhodobého procesu dobudovania ekologickej siete chránených území Natura 2000 je návrh ŠOP SR, ktorý druhýkrát rozširuje národný zoznam ÚEV. Návrh obsahuje 169 nových ÚEV na výmere 31 656,34 ha. V apríli a máji 2017 sa uskutočnilo takmer 190 rokovaní podľa § 27 ods. 3 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. V októbri 2017 boli územia schválené Vládou SR a oficiálne zaslané Európskej komisii prostredníctvom pripravenej databázy. Legislatívny predpis platný od 1.1.2018 (Opatrenie

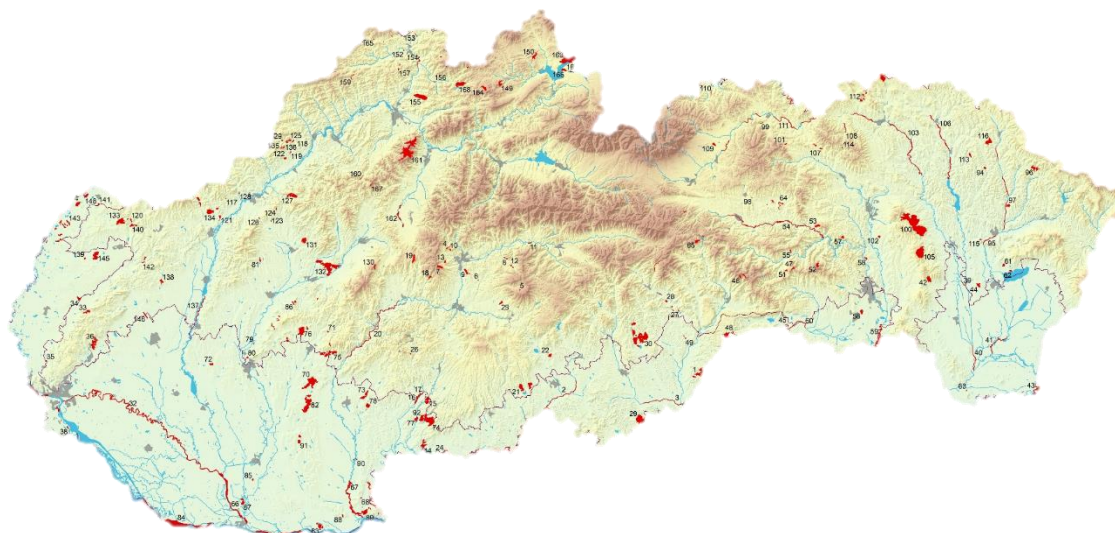
MŽP SR č.1/2017) definuje stupne ochrany podľa jednotlivých parciel katastra nehnuteľností. Zaradením 169 nových ÚEV do národného zoznamu ÚEV (Obr. 1) sa ich celkový počet zvýšil na 642. Podiel ÚEV z rozlohy Slovenska sa zvýšil z 11,92 % na 12,56 %, pričom priemer pre suchozemské ÚEV v celej EÚ je 13,84 % (podľa údajov EK z februára 2017). Nové územia patria do 489 katastrálnych území a zasahujú do 9 507 parciel, ktoré sú v registri C katastra nehnuteľností (stav k 30. júnu 2017) a 37 955 parciel, ktoré sú evidované v registri E katastra nehnuteľností. Na dotknutých parcelách je evidovaných cca 49 700 vlastníkov v registri C a E katastra nehnuteľností (stav k 30. júnu 2017). Rokovania s vlastníckmi a užívateľmi pozemkov prebiehali v dvoch kolách. V prvej fáze ŠOP SR realizovala informatívne predrokovania s majoritnými vlastníckmi a užívateľmi pozemkov. V druhej fáze boli prostredníctvom úradných tabulí obcí oslovení všetci vlastníci pozemkov. Z analýzy ich vyjadrení vyplynulo, že súhlas alebo podmienený súhlas vyjadrili známi vlastníci a užívatelia na 59,2 % z výmery pozemkov. Podrobnejší prehľad je v tab. 1.

Tab. 1: Prehľad vyjadrení známych vlastníkov a užívateľov pozemkov lokalít navrhnutých na zaradenie do národného zoznamu ÚEV vo vzťahu k výmere lokalít

Tab. 1: Summary of the statements of identified landowners and landusers to the sites proposed for the addition to the list of SCIs

Vyjadrenie vlastníkov a užívateľov	Podiel na výmere známych vlastníkov a užívateľov (%)
súhlas	7,2
podmienený súhlas	52,0
nesúhlas	7,9
bez vyjadrenia a neúčast'	32,9
Spolu	100

Na lesných pozemkoch sa nachádza 59,99 % výmery lokalít, 18,18 % je na trvalých trávnych porastoch a 17,83 % výmery tvoria vodné plochy. Prevládajúcim druhom vlastníctva je štátne (57,98 % výmery). Novo navrhované ÚEV sa prekrývajú s národnou sústavou chránených území, kde už v súčasnosti platí druhý až piaty stupeň ochrany na 19,6 %. Z celkovej výmery 31 656,34 ha sa stupeň ochrany nemení na 6 208,01 ha. Zmena stupňa ochrany sa týka 25 448,33 ha – na 25 316,83 ha ide o zvýšenie a na 131,50 ha o zníženie stupňa ochrany.

P.č.	Názov územia	25. Hradné lúky	50. Bubeník	75. Pohronský Inovec	100. Šimonka	125. Šmatlová	150. Vahanov
1.	Hubovo	26. Sitno	51. Zbojnícka dolina	76. Čitrok	101. Valalská voda	126. Rubanice	151. Polesie
2.	Horný tok Ipľa	27. Teplické stráně	52. Abod	77. Čierny hrad	102. Gymešský jarok	127. Omšenská Baba	152. Zemanovská sihlá
3.	Rimava a Slaná	28. Alúvium Muráňa	53. Prostredná dolina	78. Horná hora	103. Horný tok Tople	128. Drietenské bradlo	153. Alúvium Markovho potoka
4.	Dedkovo	29. Cerová vrchovina	54. Stredný tok Hornádu	79. Malý Bahorec	104. Becherovská tšina	129. Trokanovo	154. Sútok Kysuce s Bystricou
5.	Dolná Zálomská	30. Drienčanský kras	55. Helcmanovská bučina	80. Lupka	105. Rakytová hora	130. Biely kameň	155. L'adonhora
6.	Mičinské travertíny	31. Devínska hradná skala	56. Haništiansky les	81. Prašická dubina	106. Horný tok Ondavy	131. Dubníčka	156. Stredný tok Bystrice
7.	Horná skala	32. Malý Dunaj	57. Hornádske lúky	82. Patianska cerina	107. Bradlové pásmo	132. Nitrické vrchy	157. Zákopčianske lúky
8.	Lubietovské dubravy	33. Peterkin	58. Trebejovské skaly	83. Čenkov	108. Livovská jelšina	133. Havran	158. Rakovsko-milšovské rašeliniská
9.	Ilašská dolina	34. Kaltenbruk	59. Hornádske meandre	84. Dunajské lúhy	109. Trstinné lúky	134. Holubyho kopanice	159. Kolárovičské lúky
10.	Riečanské lúky	35. Vrchná hora	60. Stredný tok Bodvy	85. Nesvadské piesky	110. Jordaneč	135. Brezovská dolina	160. Meandre Rajčanky
11.	Predajniarska slatina	36. Modransko-trňanské pustáky	61. Viniansky hradný vrch	86. Hôrky	111. Stredný tok Popradu	136. Vršatské bradlá	161. Lúčanská Fatra
12.	Nad Kostolnicou	37. Bratislavské lúhy	62. Vinianska stráň	87. Alúvium Starej Nitry	112. Tvarožské lúky	137. Váh pri Hlohovci	162. Niva Turca
13.	Holý vršok	38. Ostrovské lúky	63. Tarbucka	88. Modrý vrch	113. Korunkovské lúky	138. Čhtelnické systovisko	163. Osadská
14.	Rataj	39. Dolný tok Tople	64. Spiškopodhradské travertíny	89. Burdov	114. Pod Misárňami	139. Borské piesky	164. Lesnianska hofa
15.	Medovarské dubiny	40. Dolný tok Ondavy	65. Slovenský raj	90. Vozokánsky luh	115. Brekovský hradný vrch	140. Uchánok	165. Kľokočovské rašeliniská
16.	Pirovské	41. Dolný tok Laborca	66. Vážsky Dunaj	91. Bagovský vrch	116. Pod Bukovou	141. Veterník	166. Jelešňa
17.	Domanické stráně	42. Bačkovská dolina	67. Dolný tok Hrona	92. Brezovská stráň	117. Kurinov vrch	142. Kyselová a Mnichova úboč	167. Kľak
18.	Dolný Chlm	43. Tisa	68. Sovie vinohrady	93. Dunaj	118. Závlačná	143. Gbelský les	168. Kysucké Beskydy
19.	Kunešovské lúky	44. Pozdišovský chrbát	69. Dolný tok Ipľa	94. Za horkou	119. Hrehorkové	144. Holičské alúvium Moravy	169. Oravská vodná nádrž
20.	Stredný tok Hrona	45. Dilný vrch	70. Mochovská cerina	95. Stredný tok Laborca	120. Javorec	145. Kalážstovský bor	
21.	Luborecké dubiny	46. Volovské bučiny	71. Včelár	96. Pod Čierťažou	121. Hájnica	146. Boierázske systovisko	
22.	Uderinky	47. Kľopťan	72. Bábsky les	97. Belušíky	122. Babiná	147. Kútsky les	
23.	Stredný tok Ipľa	48. Sokolia skala	73. Horľanská dolina	98. Hrádok	123. Tomášovica	148. Skalická alúvium Moravy	
24.	Galamia	49. Meliatsky profil	74. Jedzina	99. Kolačkovský potok	124. Širavina	149. Lomniarska hofa	

Obr. 1: Mapové zobrazenie a zoznam 169 nových ÚEV
Fig. 1: Map and list of 169 new SCIs

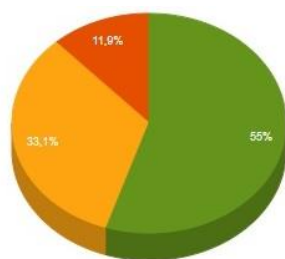
Výsledky monitoringu biotopov a druhov európskeho významu

V rokoch 2013 až 2015 sa vykonal monitoring 66 typov biotopov, 146 druhov živočíchov a 49 druhov rastlín, pričom bolo zrealizovaných 16 800 terénnych návštev na TML. Získané súhrnné informácie o výsledkoch monitoringu a príslušné štatistiky sú zverejnené na portáli www.biomonitoring.sk, ako aj v rámci vydaných publikácií. V monitoringu sa pokračuje aj naďalej a v rokoch 2016-2017 sa vykonalo viac ako 2500 dodatočných terénnych návštev.

Celkové hodnotenie stavu biotopov a rastlín európskeho významu na Slovensku

Biotopy

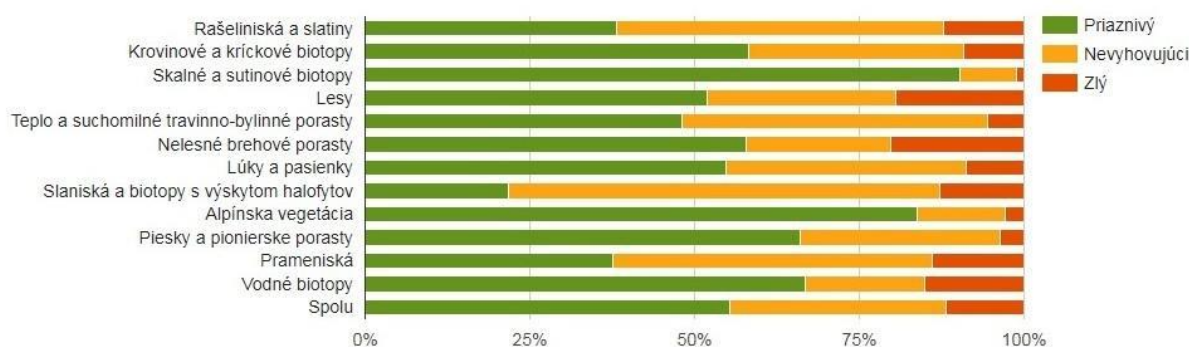
Celkovo je stav biotopov európskeho významu na Slovensku vyhodnotený z 55 % priaznivo. V nevyhovujúcom stave je 33,1 % biotopov, v zlom ich je 11,9 % (Obr. 2).

Obr. 2: Celkový stav biotopov európskeho významu na Slovensku

Fig. 2: Conservation status of habitats of Community interest

Napriek tomu, že viaceré skupiny biotopov sú väčšinovým podielom hodnotené priaznivo, celkové hodnotenie negatívne ovplyvnili výsledky monitoringu biotopov slanísk, rašelinísk, slatín a lesných biotopov. Najlepšie hodnotené sú skalné, sutinové biotopy a alpínska vegetácia. Vyplýva to z relatívnej nedostupnosti týchto biotopov a nízkej možnosti ich hospodárskeho využitia (Obr. 3).

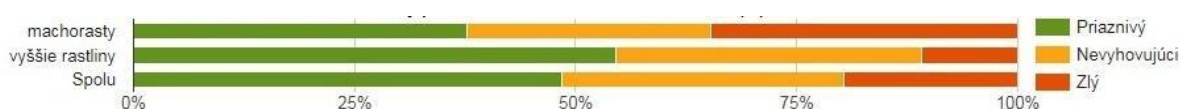

Obr. 3: Stav podľa kategórií biotopov

Fig. 3: Conservation status by habitat types

Rastliny

Z celkového počtu 50 druhov rastlín európskeho významu sa monitoruje 49, druh ostrík močiarny (*Angelica palustris*) nemá v súčasnosti na Slovensku potvrdený výskyt. V priaznivom stave bolo hodnotených 54,6% vyšších rastlín, pri machorastoch to bolo iba 37,7% (Obr. 4).

Obr. 4: Stav podľa taxonomického členenia

Pic 4: Conservation status by taxonomic groups

Hodnotenie vplyvov a ohrození biotopov a rastlín európskeho významu

Hodnotenie vplyvov a ohrození je nevyhnutné na dosiahnutie priaznivého stavu biotopov a druhov na lokalite. Z údajov vyplýva, že najčastejším ohrozením sú prírodné biotické a abiotické procesy, predovšetkým sukcesné zmeny. Ďalšie dva významné vplyvy predstavujú lesníctvo a jeho súčasné spôsoby obhospodarovania lesov a intenzifikácia poľnohospodárstva.

Tabuľka č. 2 uvádza súhrn negatívnych vplyvov a ohrození so strednou alebo vyššou intenzitou. Vplyvy predstavujú aktuálne problémy zaznamenané na TML. Ohrozenia sú faktory (hrozby), ktorých pôsobenie sa predpokladá v blízkej budúcnosti.

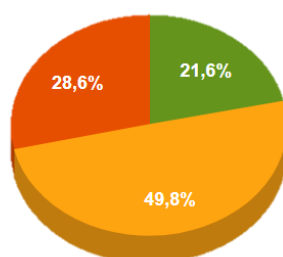
Tab. 2: Zoznam vyhodnotených vplyvov a budúcich ohrození

Tab. 2: List of assessed threats and pressures

Kategória vplyvu/hrozby	Druhy		Biotopy	
	Aktuálne vplyvy	Budúce hrozby	Aktuálne vplyvy	Budúce hrozby
poľnohospodárstvo	54,70%	53,90%	62,00%	55,10%
lesníctvo	7,20%	9,80%	13,90%	19,40%
prírodné zmeny systému	6,10%	7,90%	3,40%	3,20%
znečistenie	5,80%	6,00%	0,00%	0,10%
prírodné biotické a abiotické procesy (okrem katastrof)	4,90%	4,50%	8,40%	8,10%
využívanie biologických zdrojov iných ako poľnohospodárstvo a lesníctvo	4,90%	5,10%	2,00%	2,20%
žiadne ohrozenia	4,90%	4,20%	1,80%	0,90%
doprava a komunikácie	3,40%	1,80%	0,90%	1,10%
ľudské vplyvy	3,00%	2,50%	2,00%	2,50%
neznáme ohrozenia	2,00%	0,90%	0,00%	0,00%
urbanizácia, sídla a rozvoj	1,40%	1,50%	0,10%	0,20%
klimatická zmena	0,70%	0,50%	0,30%	0,40%
baníctvo, ťažba materiálu, výroba energie	0,50%	1,00%	0,40%	0,80%
prírodné katastrofy	0,40%	0,40%	4,80%	6,00%
invázivne alebo inak problematické druhy	0,10%	0,10%	0,10%	0,00%

Celkové hodnotenie stavu živočíchov európskeho významu na Slovensku

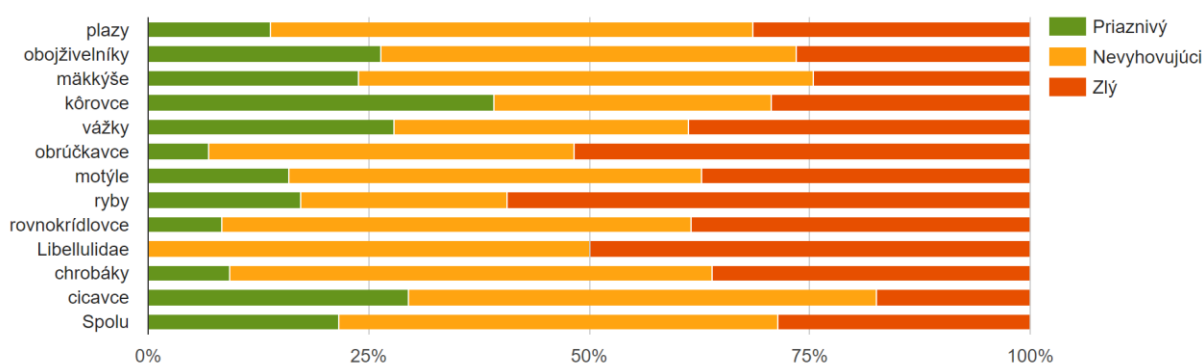
Podľa sumárnych údajov je stav väčšiny chránených druhov živočíchov európskeho významu na Slovensku nepriaznivý. Až v 78,4 % záznamov boli druhy vyhodnotené v stave nepriaznivom, t.j. nevyhovujúcom (49,8 %) alebo zlom (28,6 %). Iba necelých 22 % terénnych návštev vykazovalo priaznivý stav druhu (Obr. 5).

Obr. 5: Celkový stav živočíchov eur. významu na Slovensku

Fig. 5: Conservation status of animals of Community interest

Z hľadiska jednotlivých skupín výsledky naznačujú, že najviac hodnotení v priaznivom stave majú skupiny kôrovcov, cicavcov a vážok. Najviac hodnotení v nepriaznivom stave pripadá na obrúčkavce (monitorovaný len jeden druh – *Hirundo medicinalis*), chrobáky a plazy (Obr. 6).

Obr. 6: Stav živočíchov po jednotlivých skupinách

Fig. 6: Conservation status of animals by taxonomical groups

Hodnotenie vplyvov a ohrození živočíchov európskeho významu

Hodnotenie vplyvov a ohrození je neoddeliteľnou súčasťou monitoringu, pretože poskytuje základ poznatkov pre identifikáciu zdroja problému, kvôli ktorému v súčasnosti, alebo v budúcnosti, nie je možné priaznivý stav na lokalite dosiahnuť. Po vyhodnotení všetkých údajov je evidentné, že najzásadnejším ohrozením pre živočichy sú prírodné biotické a abiotické procesy, najčastejšie sukcesné zarastanie nelesných biotopov (Tab. 3). Druhým najvýznamnejším negatívnym vplyvom je lesníctvo a vplyvy spojené so súčasnými spôsobmi obhospodarovania lesov, ktoré výrazne ovplyvňujú stav druhov na lokalitách. Poľnohospodárske aktivity taktiež vo výraznej miere ovplyvňujú stav druhov. Zaujímavou informáciou je, že klimatická zmena bola identifikovaná ako súčasný negatívny vplyv na 3 % TML, a ako budúca hrozba na 4 % TML.

Tab. 3: Zoznam vyhodnotených vplyvov a budúcich ohrození

Tab. 3: List of assessed threats and pressures

Kategória vplyvu/hrozby	Druhy	
	Aktuálne vplyvy	Budúce hrozby
prírodné biotické a abiotické procesy (okrem katastrof)	19,0 %	19,0 %
lesníctvo	14,8 %	20,1 %
poľnohospodárstvo	13,0 %	11,6 %
ľudské vplyvy	9,5 %	8,8 %
využívanie biologických zdrojov iných ako poľnohospodárstvo a lesníctvo	8,6 %	5,3 %
znečistenie	7,5 %	6,7 %
prirodzené zmeny ekosystémov	7,1 %	8,9 %
doprava a komunikácie	6,3 %	3,6 %
urbanizácia, sídla a rozvoj	5,1 %	5,5 %
klimatická zmena	2,9 %	3,9 %
invázne alebo inak problematické druhy	2,3 %	3,2 %
baníctvo, ťažba materiálu, výroba energie	1,1 %	1,3 %
prírodné katastrofy	0,3 %	0,2 %

Diskusia

Výsledky monitoringu sú dôležitým nástrojom pre zlepšenie odborných argumentov ochrany prírody, umožňujú komunikovať a presadzovať politické ciele, a v neposlednom rade získavajú finančné zabezpečenie potrebné pre dokladované zlepšovanie stavu biotopov a druhov európskeho významu. Výsledky monitoringu budú pretavené do oficiálnej správy podľa čl. 17 Smernice o biotopoch, pri príprave ktorej budú zohľadnené aj ďalšie parametre, ktoré z lokálnej úrovne terénneho monitoringu nie je možné hodnotiť. Ide napr. o parameter areálu biotopu/druhu, ktorý je jedným zo štyroch kľúčových parametrov pre hodnotenie celkového stavu. Všetky predbežné výsledky monitoringu z TML budú podrobené oponentúre

a pripomienkam koordinačnej rady pre reporting zloženej zo zástupcov zainteresovaných skupín, vrátane vedeckých inštitúcií a ich expertov. Z uvedeného vyplýva, že hodnotenie stavu bude ešte podliehať zmenám a až v roku 2019 po odovzdaní správy EK bude známe oficiálne hodnotenie stavu biotopov a druhov, ktoré budú používané ďalších 6 rokov až do obdobia prípravy novej správy.

Výber indikátorov, jednotlivých sledovaných parametrov pri príprave podrobných metodík monitoringu prebiehal postupne. Z dôvodu koherencie metód monitoringu experti pracovali podľa jednotného rámca prostredníctvom štruktúry stanovenej ŠOP SR. Dôvodom bolo aj zamedzenie prílišnej rozdielnosti v metodikách, ich náročnosti, frekvencii návštev a pod.

Primárne boli stanovené parametre, ktoré sú potrebné pre prípravu správy o stave biotopov a druhov európskeho významu Európskej komisii. Často išlo o nové parametre, ktoré sa v minulosti nesledovali alebo nehodnotili ako napr. vyhliadky do budúcnosti, vplyvy a ohrozenia a ďalšie. Následne experti navrhli sledovať parametre, ktoré ich dopĺňali alebo spresňovali, sú dôležité pre ekologické vyhodnotenie stavu a ich celkovú ochranu. Práve doplnenie siete Natura 2000 je významným posilnením ochrany týchto druhov a ich biotopov. Z hľadiska naplnenia požiadaviek EK považujeme nový zoznam ÚEV za pomerne komplexný a do významnej miery pokrývajúci závery stanovené na biogeografickom seminári z roku 2012.

Pre plnenie manažmentových cieľov na medzinárodnej úrovni EK zriadila tzv. nový biogeografický proces. Jeho ambíciou je otvorenie diskusie k nastaveniu praktickej ochrany v územiach Natura 2000 a stanovenie manažmentových odporúčaní, ktoré budú implementované na národnej, alebo lokálnej úrovni. Zástupcovia ŠOP SR sa zapájajú do tohto procesu a aktívne sa podieľajú na príprave výstupov z týchto seminárov.

Významnou časťou praktickej ochrany je aj príprava koncepčných materiálov, v rámci ktorých bol pripravený komplexný dokument cieľov ochrany, ktoré sa následne pretavuje do pripravovaných alebo už realizovaných programov starostlivosti o územia Natura 2000. Je však potrebné podotknúť, že proces zabezpečenia financovania je nesystematický, keďže nie sú na tieto aktivity vyčlenené priamo zdroje zo štátneho rozpočtu a spolieha sa na prípravu projektov.

Správcovia a vlastníci pozemkov, na ktorých je snaha vyhlásiť alebo už bolo vyhlásené územie Natura 2000, a takisto aj široká verejnosť, sú prevažne málo informovaní o problematike európskej sústavy chránených území. Spoločnosť nie je nastavená sa na situáciu pozeráť z dlhodobého hľadiska a vidieť prínos z území, ktorý sa prejaví v budúcnosti (KŘENOVÁ, KINDLMANN 2015).

Legislatívny proces vyhlasovania nových území, následná príprava a schválenie programov starostlivosti o ne, je zdĺhavý a komplikovaný. Rovnako by bolo potrebné zefektívniť spoluprácu na medzirezortnej úrovni. Súčasný progres v adekvátnej starostlivosti o územia Natura 2000 preto považujeme za pomerne pomalý.

Záver

Rozšírením územnej ochrany prostredníctvom nových chránených území siete Natura 2000 a zrealizovaním monitoringu sa prispelo k vytvoreniu vhodnejších podmienok na posilnenie a stabilizáciu biotopov, populácií jednotlivých druhov živočíchov a rastlín, ako aj k prehĺbeniu informovanosti, poznatkov a spolupráce s verejnosťou. V ustanovení území Natura 2000 a poznaní stavu druhov a biotopov európskeho významu Slovensko významne pokročilo. Tieto zastrešujú množstvo ďalších druhov s podobnými ekologickými nárokmi, čím sa aktívne prispieva aj k ochrane. Dôsledná a cielená starostlivosť o tieto územia zatiaľ vykazuje niektoré nedostatky.

Literatúra a pramene

SAXA A., ČERNECKÝ J., GALVÁNKOVÁ J., MÚTŇANOVÁ M., BALÁŽOVÁ A. & GUBKOVÁ MIHALIKOVÁ M. (eds.) 2015: Príručka metód monitoringu biotopov a druhov európskeho významu. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica. 148 pp., ISBN 978-80-8181-024-1

ČERNECKÝ, J. 2015. Introduction in: JANÁK M., ČERNECKÝ J. & SAXA A. (eds.) 2015: Monitoring of animal species of Community interest in the Slovak Republic, Results and assessment in the period of 2013 – 2015. State nature conservancy of the Slovak Republic, Banská Bystrica. 300 pp., ISBN 978-80-8184-022-7

ČERNECKÝ J. 2015. Introduction in: ŠEFFEROVÁ, STANOVÁ, V., GALVÁNKOVÁ, J. (eds.) Monitoring of plants and habitats of Community interest in the Slovak Republic, Results and assessment in the period of 2013 – 2015. State nature conservancy of the Slovak Republic, Banská Bystrica. 300 pp. ISBN 978-80-8184-023-4

KŘENOVÁ Z., KINDLMANN P. 2015. Natura 2000 – Solution for Eastern Europe or just a good start? The Šumava NP as a test case. – Biological Conservation 186: 268-275.

Opatrenie MŽP SR č. 1/2017 zo 7. decembra 2017, ktorým sa mení a dopĺňa Výnos MŽP SR zo 14. júla 2004 č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu.